

ახალი სამოქალაქო საზოგადოების დაბადება საქართველოში

ლადო მირიანაშვილი
დამოუკიდებელი მკვლევარი
lado_miriani@yahoo.com

2024 წლის აპრილსა და მაისში თბილისი ახალგაზრდების მასობრივმა საპროტესტო გამოსვლებმა მოიცვა. ისინი ერთ თვეზე მეტი ხნის განმავლობაში ყოველდღიურად მართავდნენ აქციებს, რომლებზეც აპროტესტებდნენ 2012 წელს რუსეთში მიღებული კანონის მიხედვით დაწერილი, ე. წ. „უცხოური გავლენის გამჭვირვალობის შესახებ“ კანონის მიღებას. ექსპერტებისა და უცხოელი პარტნიორების აზრით, ამ კანონის მიღება საქართველოს დემოკრატიული განვითარების გზაზე უკან გადადგმული ნაბიჯი იქნება. ასეთი მრავალრიცხოვანი და თანაც პერმანენტული საპროტესტო გამოსვლები საქართველოს ისტორიას არ ახსოვს. საპროტესტო მოძრაობამ მოიცვა სხვა ქალაქებიც, პირველ რიგში ქუთაისი და ბათუმი. საპროტესტო გამოსვლებისა და უცხოელი პარტნიორების მხრიდან გამოთქმული უკმაყოფილების მიუხედავად, 2024 წლის 14 მაისს, საქართველოს პარლამენტმა ზემორე კანონი მესამე მოსმენით, 84 ხმით დაამტკიცა. საქართველოს პრეზიდენტმა კანონს ვეტო დაადო. ვეტოს დასაბუთებულ შენიშვნებში აღნიშნულია, რომ „უცხოური გავლენის გამჭვირვალობის შესახებ“ კანონი საქართველოს კონსტიტუციის ოთხ მუხლს ეწინააღმდეგება.

საქართველოში მიმდინარე პოლიტიკური პროცესების საფუძვლიანი ანალიზი მომავლის საქმეა, რადგან დღეს მიმდინარე პროცესების სრულად აღქმა მხოლოდ შორი გადასახედიდან, მათი „დაღვინების“ შემდეგ იქნება შესაძლებელი. ამ ეტაპზე კი ერთი დასკვნის გამოტანა დანამდვილებით შეუძლებელია: საპროტესტო აქციებმა აჩვენა, რომ საქართველოში ახალი, ევროპული სტილის სამოქალაქო საზოგადოება დაიბადა.

იმ დროს, როცა უსამართლობითა და სოციალური უპერსპექტივობით დაღლილი, საქართველოს ზრდასრული მოსახლეობის ნაწილი უცხოეთში სამუშაოს საძებრად გარბის, ახალგაზრდებმა საზოგადოებას აჩვენეს, რომ ისინი გაქცევას არსად აპირებენ, რჩებიან თავიანთ სამშობლოში და დგებიან მისი დამოუკიდებლობის, სუვერენიტეტისა და სამართლიანობის სადარაჯოზე, რათა უზრუნველყონ უკეთესი მომავალი არა მხოლოდ საკუთარი თავისთვის, არამედ მომავალი თაობებისთვისაც.

ქართველი ახალგაზრდების აქტიური ჩართულობა ქვეყნის განვითარების, ეროვნული ღირსებისა და სახელმწიფოებრიობის დაცვის საქმეში, არახალი ამბავია. XIX საუკუნის 60-იან წლებში, პროგრესულად მოაზროვნე ახალგაზრდებმა მასშტაბური საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მოძრაობა წამოიწყეს. ამ მოძრაობის ინიციატორებს „თერგდალეულები“ უწოდეს, რაშიც იგულისხმებოდა, რომ რუსეთში უმაღლესი განათლების მიღების შემდეგ სამშობლოში დაბრუნებულმა ახალგაზრდებმა, სასაზღვრო მდინარე თერგის გადალახვისას მისი წყალი დალიეს, რამაც მათში მეამბოხური სული გააღვიძა. ახალგაზრდები ძველისადმი ბრმა მორჩილებას აკრიტიკებდნენ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ახლის დანერგვას მოითხოვდნენ. „თერგდალეულების“ რიცხვში იყვნენ ილია ჭავჭავაძე, აკაკი წერეთელი, ნიკო ნიკოლაძე, იაკობ გოგებაშვილი, გიორგი წერეთელი, კირილე ლორთქიფანიძე, სერგეი მესხი, ვახტანგ თულაშვილი, სამსონ აბაშიძე, პეტრე ნაკაშიძე და სხვები.

„თერგდალეულებმა“ სათავე დაუდეს ბრძოლას ძველსა და ახალს შორის, რასაც ხატოვნად მამებსა და შვილებს შორის ბრძოლა ეწოდა. „თერგდალეულები“ თავიანთი პროგრესული იდეების გასავრცელებლად და კონსერვატორებთან საბრძოლველად კა-

ლამს იყენებდნენ. ჟურნალები „ცისკარი“ და „საქართველოს მოამბე“ ახალგაზრდა „მე-ამბოხეებს“ თავიანთ ფურცლებს სიამოვნებით უთმობდნენ. ერთ-ერთი პირველი პუბლიცისტური წერილი იმაზე აქცენტირებით, თუ რაოდენ დამღუპველი იყო მხოლოდ ძველით სულდგმულობა და პროგრესული ცვლილებების შიში, ილია ჭავჭავაძემ გამოაქვეყნა:

წინა კაცსა უკან მომდევარი იმისთვის უყურებს, რომ, ვინიცობაა, წინამ ფეხი წამოჰკრას და ყირაზე გადაიაროს, უკანამ ნახოს და იმ გზას შორს მოუაროს. მთელი კაცობრიობის უწინდელი ცხოვრება სულ უსარგებლო იქნება, თუ იმათ ცხოვრებიდამ ჩვენ სასარგებლოს არას გამოვიტანთ. რაც მამა პაპას უქნია, ის ჩვენ უნდა ვქნათო, – ეგ ჩინეთის ფილოსოფია არის. თუ მაგას მივყევით, ჩვენც ჩინებსავით შევზდგებით ერთ ალაგზედ და წინ ფეხს ველარ წავზდგამთ (ჭავჭავაძე 1861: 567-568).

ბრძოლა არ იყო მარტივი, რადგან კონსერვატორები პოზიციებს არ თმობდნენ. არც „თერგდალეულები“ ნებდებოდნენ. მათ, ახალი იდეების გავრცელებასთან ერთად, მოახდინეს სალიტერატურო ენის ძირეული რეფორმა, რითაც მხატვრული ლიტერატურა ხალხისთვის უფრო მეტად გასაგები გახადეს.

ქართველი ახალგაზრდების რამდენიმე მასობრივ გამოსვლას ტოტალიტარულ საბჭოთა კავშირშიც კი ჰქონდა ადგილი: პირველად 1956 წლის 4-9 მარტს. ამ საპროტესტო გამოსვლის ინიცირება იოსებ სტალინის კულტის დაგმობამ გამოიწვია, თუმცა მოგვიანებით, აქციის მონაწილეებმა პოლიტიკური მოთხოვნები დააყენეს. აქცია ჯარის მეშვეობით დაშალეს, რა დროსაც მრავალი ათეული ახალგაზრდა დაიღუპა.

მეორე მასობრივი საპროტესტო გამოსვლა საბჭოთა კავშირში 1978 წლის 14 აპრილით თარიღდება. ამ დღეს საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს რიგგარეშე სესია გაიმართა, რომელზეც ახალი კონსტიტუციის პროექტი უნდა მიეღოთ. პროექტის თანახმად, ქართული ენა სახელმწიფო ენის სტატუსს კარგავდა. საპროტესტო აქციაში, ძირითადად, სტუდენტი ახალგაზრდობა მონაწილეობდა. მომიტინგეთა დასარბევად ჯარი იყო მობილიზებული. საბედნიეროდ, აქციის დასაშლელად ძალა არ გამოუყენებიათ: კონსტიტუციაში საკამათო მუხლის შეტანაზე სესიამ, მოსკოვიდან თანხმობის მიღების შემდეგ, უარი თქვა.

შემდგომ იყო 1989 წლის 4-9 აპრილის მასობრივი ანტისაბჭოთა გამოსვლები თბილისში, რომელიც სამხედროებმა დაარბიეს, რასაც მსხვერპლი მოჰყვა: დაიღუპა 21 ადამიანი.

საკმაოდ მასშტაბური იყო 2019 წლის 20 ივნისის გამართული აქცია, რომელიც სპონტანურად გაიმართა იმის გასაპროტესტებლად, რომ საქართველოს პარლამენტის სასესიო დარბაზში მართლმადიდებლობის საპარლამენტაშორისო ასამბლეის 26-ე სესიის სხდომის დროს, ოკუპანტი ქვეყნის, რუსეთის დუმის დეპუტატმა, კომუნისტმა სერგეი გავრილოვმა პარლამენტის თავმჯდომარის სავარძელი დაიკავა. სამართალდამცველები განსაკუთრებული სისასტიკით გაუსწორდნენ საპროტესტო აქციის მონაწილეებს. მათ აქციის დასაშლელად ბრუტალური მეთოდები გამოიყენეს: სპევრაზმის წევრები აქციის მონაწილეებს რეზინის ტყვიებს დამიზნებით ესროდნენ. ოფიციალური მონაცემებით, საპროტესტო აქციის დაშლის დროს 275 პირი დაშავდა, მათ შორის – 187 სამოქალაქო პირი (ორმა მოქალაქემ თვალი დაკარგა), 15 – ჟურნალისტი და შინაგან საქმეთა სამინისტროს 73 თანამშრომელი. 21 ივნისს პოსტიდან გადადგა პარლამენტის თავმჯდომარე, ირაკლი კობახიძე. სასამართლომ 20 ივნისის მოვლენებთან დაკავშირებით აღძრული სისხლის სამართლის საქმე არასათანადოდ გამოიძია. დამნაშავეები არ დაუსჯიათ. დაზარალებულები იძულებული გახდნენ სტრასბურგის სასამართლოსთვის მიემართათ, რომელმაც საქართველოს მთავრობას დაზარალებულებისთვის 160 ათასი ევროს გადახდა დააკისრა.

განსაკუთრებულ ყურადღებას შევაჩერებ ბოლოდროინდელ ორ საპროტესტო აქციაზე, რომლებმაც საქართველოში ახალი, ევროპული ტიპის სამოქალაქო საზოგადოების დაბადების ფაქტი გვამცნეს.

2023 წლის 7-9 მარტს გაიმართა მასობრივი აქცია, რომლის მონაწილენი საქართველოს პარლამენტში „უცხოეთის გავლენის აგენტების შესახებ“ კანონპროექტის განხილვას აპროტესტებდნენ (დაარეგისტრირა მოძრაობამ „ხალხის ძალა“, რომელიც „ქართულ

ოცნებასთან“ აფილირებული ჯგუფი). თვითორგანიზებული აქციის მონაწილეები, ძირითადად, ახალგაზრდები იყვნენ. მიუხედავად იმისა, რომ აქცია მშვიდობიანად მიმდინარეობდა და შეკრების უფლების რაიმე ფორმით შეზღუდვის ობიექტური საჭიროება არ არსებობდა, შინაგან საქმეთა სამინისტრომ 20:43 საათზე გაავრცელა განცხადება, რომლის თანახმად, თუ აქციის მონაწილეები საკუთარი სურვილით არ დაიშლებოდნენ, მათ წინააღმდეგ ძალას გამოიყენებდნენ. მოგვიანებით, სამართალდამცველებმა აქციის მონაწილეთა დასაშლელად სპეციალური საშუალებების ერთობლიობა – ცრემლსადენი გაზი, წინაკის სპრეი, წყლის ქავლი და ხელკეტები გამოიყენეს. აქცია რამდენჯერმე დაშალეს, რადროსაც სამართალდამცველები არაპროპორციულ ძალას იყენებდნენ (აჭარის მაუწყებელი 2023). მოპროტესტეები გარკვეული ხნით განერიდებოდნენ ხოლმე პარლამენტის შენობის მიმდებარე სივრცეს, მაგრამ ცრემლსადენი გაზის ნისლის გაფანტვის შემდეგ, უკან ბრუნდებოდნენ. „რობოკოპების“ შეტევა, აქციის მონაწილეთა უკანდახევა და შემდეგ კვლავ მოწინავე პოზიციებზე დაბრუნება რამდენჯერმე განმეორდა. ამის შემხედვარეს, გამახსენდა „ქართლის ცხოვრებაში“ რამდენჯერმე მოხმობილი ფრაზა – „უშიში ვითარც უხორცო“. თუ მემატიათ ამ ეპითეტს სრულიად გამორჩეული, სამეფო სისხლის მქონე პირის დასახასიათებლად იყენებდა, XXI საუკუნეში ის კრებსითმა ქართველმა ახალგაზრდობამ დაიმსახურა.

ამგვარი შეუპოვრობა „რობოკოპებისთვის“ (და სამართალდამცავი ორგანოების მაღალჩინოსნებისთვისაც) აქამდე სრულიად წარმოუდგენელი და გაუგონარი ამბავი იყო. საპროტესტო აქციის დაშლის დროს დასამახსოვრებელი მომენტი იყო წყლის ქავლთან მოთამაშე 16 წლის გოგონა – სალომე კანჭიაშვილი (სურ. 1) და ახალგაზრდა ქალბატონი – ნანა მალაშხია ევროკავშირის დროშით ხელში, რომლისთვისაც წყლის ქავლი მიზანმიმართულად ჰქონდათ დამიზნებული, მაგრამ ადგილიდან ძვრაც კი ვერ უყვეს, რადგან აქციის სხვა მონაწილეები ირგვლივ დაუდგნენ და ერთობლივი ძალით ევროკავშირის მოფრიალე დროშა ძირს დაცემისგან გადაარჩინეს, რაც მრავლისმეტყველი სიმბოლური აქტი იყო (სურ. 2).

სამართალდამცველებმა საპროტესტო აქციაში მონაწილე 66 პირი ადმინისტრაციული წესით დააკავეს, მათ შორის 21 წლის ლაზარე გრიგორიადისი, რომელსაც „მოლოტოვის კოქტეილის“ სროლისა და პოლიციის მანქანის დაწვის ბრალდება წაუყენეს და 2024 წლის 12 აპრილს, სასამართლოს გადაწყვეტილებით, ცხრანლიანი პატიმრობა შეუფარდეს. 2024 წლის 24 აპრილს, საქართველოს პრეზიდენტმა ლ. გრიგორიადისი შეიწყალა (რადიო თავისუფლება 2024ბ).

შეუპოვარი ახალგაზრდების საპროტესტო აქციების ფონზე, პარლამენტარები იძულებული გახდნენ 2023 წლის 10 მარტს „აგენტების შესახებ“ კანონპროექტი, მისი მეორე მოსმენით განხილვის დროს ჩაეგდოთ. ამასთან ერთად, მათ საზოგადოებას პირობა მისცეს, რომ კანონპროექტს განსახილველად ხელახლა არ შეაბრუნებდნენ. თუმცა, ავადსახსენებელი კანონპროექტის ისტორია ამით არ დამთავრებულა. ერთი წლის შემდეგ, 2024 წლის 3 აპრილს „ქართულმა ოცნებამ“ განაცხადა, რომ კანონპროექტს უკან აბრუნებდა. ერთადერთი ცვლილება, რაც მასში შეიტანეს, სათაური იყო: „უცხოური გავლენის აგენტი“ ჩანაცვლდა „უცხო ქვეყნის ინტერესების გამტარებელი ძალით“.

2024 წლის 15 აპრილს, პარლამენტის იურიდიულ საკითხთა კომიტეტში კანონპროექტის განხილვის პარალელურად, ახალგაზრდებმა პარლამენტთან საპროტესტო აქცია გამართეს. ამავე დღეს, პარლამენტში ამოქმედდა „უსაფრთხოების ყვითელი დონე“, რომლის ძალით პარლამენტის შენობაში ინტერნეტ-ტელევიზიებისა და მასმედიის საშუალებათა წარმომადგენლების, აკრედიტაციის არმქონე ჟურნალისტებისა და არასამთავრობო სექტორის წარმომადგენელთა შესვლა აიკრძალა.

პოლიციამ პროტესტის მონაწილეთა წინააღმდეგ ძალა გამოიყენა. იურიდიულ საკითხთა კომიტეტმა კანონპროექტი დაამტკიცა და განსახილველად პარლამენტს გადასცა. 16 აპრილს, სპეცრაზმმა აქციის მონაწილეებს პარლამენტის შენობის ერთ-ერთ შესასვლელთან პოზიციების დაკავების შესაძლებლობა არ მისცა, რისთვისაც მათ წინააღმდეგ სპეციალური საშუალება – გაურკვეველი სითხე გამოიყენა (რადიო თავისუფლება 2024ა).

ეს იყო არა წინააღმდეგობის სპრეი, არამედ ქაფისმაგვარი, წებოვანი ნივთიერება. იმის გამო, რომ 16 აპრილს კომიტეტმა კანონპროექტის პირველი მოსმენით მიღება ვერ მოასწრო, განხილვა მომდევნო დღეს გაგრძელდა. 17 აპრილს აქციის მონაწილეთა რიცხვი მნიშვნელოვნად გაიზარდა, რის გამოც რუსთაველის პროსპექტი გადაიკეტა. აქციები ყოველდღიურ რეჟიმში გაგრძელდა. მოგვიანებით, გაფართოვდა მათი ჩატარების არეალიც: პარლამენტის მიმდებარე ტერიტორია, გმირთა და ევროპის მოედნები.

სამართალდამცველები აქციების დასაშლელად არაპროპორციულ ძალას იყენებდნენ. მათ მშვიდობიანი აქციის მონაწილეების ძალისმიერი დაშლისთვის არანაირი საფუძველი არ გააჩნდათ. „რობოკოპებისა“ და კრიმინალური პოლიციის თანამშრომლების გარდა, მოქმედებდა გაურკვეველი კუთვნილების დანაყოფი, რომელიც აქციების მონაწილეებს განსაკუთრებული სისასტიკით უსწორდებოდა. ამ დანაყოფის წევრები, რომლებსაც ნიღბები ეკეთათ და უნიფორმაზე პირადი ნომრები არ ჰქონდათ დატანილი, „რობოკოპებისა“ და კრიმინალური პოლიციის თანამშრომლების უკან დგებოდნენ. გარკვეულ მომენტებში, სამართალდამცველთა ცოცხალი ჯაჭვი ერთ ადგილას იხსნებოდა. ამ დროს, გაურკვეველი დანაყოფის წევრები ხალხის მიმართულებით გარბოდნენ, რამდენიმე მონაწილეს ბოჭავდნენ და იტაცებდნენ, რა დროსაც უმოწყალოდ სცემდნენ. ერთ-ერთი სატელევიზიო კომპანიის ვიდეოკამერამ ნიღბოსანი სამართალდამცველის ხელზე კასტეტი დააფიქსირა. ეს ადამიანები ჩადიოდნენ დანაშაულს. იმის გამო, რომ დანაყოფის წევრებს ინდივიდუალური საიდენტიფიკაციო ნომრები არ ჰქონდათ, დამნაშავე სამართალდამცველთა გამოვლენა, ფაქტიურად, შეუძლებელი იქნება.

როგორც ჩანს, სახელისუფლებო წრეები არ ელოდნენ ასეთ არნახულ მასობრივ და პერმანენტულ საპროტესტო გამოსვლებს სტუდენტებისა და აკადემიური საზოგადოების მხრიდან. ამიტომ, 7 მაისიდან დაიწყო აქციის აქტიურ მონაწილეებზე ფსიქოლოგიური ზემოქმედების ოპერაცია: მათ მობილურ ტელეფონებზე უცხოეთის რამდენიმე ქვეყნის (ძირითადად აზერბაიჯანის) ნომრებიდან ურეკავდნენ, რა დროსაც აგინებდნენ და ემუქრებოდნენ. 8 მაისიდან მუქარის ზარები უკვე ადგილობრივი ნომრებიდან შემოდის. იმავდროულად, სისტემურად ხორციელდებოდა კუნთმაგარ, ნიღბიან და ჰუდიან უცხო პირთა ჯგუფების ჩასაფრებები აქციის მონაწილეთა საცხოვრებლებთან და მათი უმოწყალო ცემა. გირჩის ლიდერ ზურაბ ჯაფარიძეს ცეცხლსასროლი იარაღიდან გამაფრთხილებელი გასროლის განხორციელებაც კი მოუწია, რათა თავი დაეცვა (ტაბულა 2024).

აკადემიური წრეების მოსათოკად, ხელისუფლებამ გადაწყვიტა გამოეყენებინა საბჭოთა კავშირში კარგად აპრობირებული ზეწოლის ხერხი, რომლის არსი მდგომარეობს იმაში, რომ ზეწოლა უნდა მოახდინო ხელმძღვანელ პირებზე, ჩვენ შემთხვევაში – უნივერსიტეტების რექტორებზე, რათა მათ, თავის მხრივ, ზეწოლა მოახდინონ ქვემდებარე აკადემიურ პერსონალსა და სტუდენტებზე, რამეთუ სწორედ ეს უკანასკნელნი იყვნენ საპროტესტო აქციების ძირითადი მონაწილე და წარმმართველი ძალა.

2024 წლის 13 მაისს, საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტში შეიკრიბნენ უმაღლესი სასწავლებლების რექტორები, რომლებიც არიან საქართველოს უნივერსიტეტების რექტორების მუდმივმოქმედი კონფერენციის წევრები (რექტორთა კონფერენციის თავმჯდომარე – საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის რექტორი დავით გურგენიძე). ისინი ერთობლივი განცხადებით გამოეხმაურნენ ე. წ. „უცხოური გავლენის გამჭვირვალობის შესახებ კანონის“ საწინააღმდეგო პროტესტს, და მასთან ერთად, წინა დღეს თხუთმეტზე მეტი უნივერსიტეტის სტუდენტების მიერ დაანონსებულ „გაფიცვას“. სხდომაზე მისულ რექტორებს ერთობლივი განცხადების წინასწარ მომზადებული ტექსტი დაურიგდათ, რომელმაც იმავე დღესვე გამოჟონა და მასმედიის საშუალებებით გავრცელდა. როგორც დ. გურგენიძემ განაცხადა, ეს იყო რამდენიმე პროფესორის მიერ მომზადებული წინასწარი პროექტი, რომელზეც შეხვედრის მონაწილეებმა ერთად იმსჯელეს. ერთობლივი განცხადების ტექსტის ოფიციალური ვერსია ტექნიკური უნივერსიტეტის ვებგვერდზე მხოლოდ 14 მაისს განათავსეს (სტუ 2024). 13 მაისს გამოჟონილი და 14 მაისს ვებგვერდზე დადებული ოფიციალური ტექსტები ერთმანეთის იდენტურია. ამასთან დაკავშირებით ორი ვარაუდის გამოთქმა შეიძლება: 1) ერთობლივი განცხადების ტექსტი ერთ-ერთ სახელმწიფო სტრუქ-

ტურაში, სავარაუდოდ განათლების სამინისტროში დაიწერა და რექტორებს მისი მიღება დაევალოთ, 2) ტექსტის პროექტის შედგენაზე, მართლაც, აკადემიურმა პერსონალმა იმუშავა, თანაც ისე ყურადღებით, რომ რექტორებს მასში შესწორებებისა და დამატებების შეტანა არ მოუწიათ. ასე იყო თუ ისე, შემთხვევითი არაა, რომ ერთობლივი განცხადება ოფიციალურად სწორედ 14 მაისს, საპარლამენტო უმრავლესობის მიერ ე. წ. „უცხოური გავლენის გამჭვირვალობის შესახებ“ კანონის მესამე მოსმენით მიღების დღეს გასაჯაროვდა, როცა ხელისუფლება სახალხო პროტესტის გამძაფრებას ელოდა.

ერთობლივ განცხადებას რექტორებმა 38 უნივერსიტეტის სახელით მოაწერეს ხელი (მათ შორის არ არიან ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თავისუფალი და აგრარული უნივერსიტეტები, ალტე უნივერსიტეტი, ჭიპა, ბიზნესისა და ტექნოლოგიების უნივერსიტეტი, ვებსტერის უნივერსიტეტი, ნიუ ვიუენ უნივერსიტეტი, ალტერბრიჯი, საქართველოს უნივერსიტეტი და სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტი (ხელმომწერთა შორის არის არა ეს, არამედ სხვა, ასევე სულხან-საბა ორბელიანის სახელობის სასწავლო უნივერსიტეტი, შპს-ს სტატუსით).

გასაჯაროვებულ დოკუმენტთან დაკავშირებით, სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტის აკადემიურმა საბჭომ სპეციალური განცხადება გააკეთა:

სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტის აკადემიური საბჭო დაუშვებლად მიიჩნევს აკადემიური პერსონალისა და სტუდენტების გამოხატვის თავისუფლების რაიმე ფორმით შეზღუდვას.

სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლება აკადემიური თავისუფლების განუყოფელი ნაწილია.

ვემიჯნებით ნებისმიერ მოწოდებას ან ქმედებას, რომელიც ამ სულისკვეთებას ეწინააღმდეგება (სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტი 2024).

ერთობლივი განცხადების გასაჯაროვებიდან მოკლე ხანშივე, ერთობლივ განცხადებას კავკასიის უნივერსიტეტის მმართველთა საბჭო გაემიჯნა, ხაზგასმით აღნიშნა რა, რომ უნივერსიტეტის რექტორმა კახა შენგელიამ განცხადების ტექსტს ხელი საბჭოსთან შეთანხმების გარეშე მოაწერა:

კავკასიის უნივერსიტეტის მმართველთა საბჭო ხმათა უმრავლესობით არ იზიარებს დღეს გამოქვეყნებულ, საქართველოს უნივერსიტეტების რექტორთა კონფერენციის განცხადების სულისკვეთებასა და ხედვას. აღვნიშნავთ, რომ განცხადებაზე ხელმოწერა არ იყო შეთანხმებული მმართველთა საბჭოსთან და ცნობილი გახდა გამოქვეყნების შემდეგ. შესაბამისად, პოლიტიკური პოზიციის შემცველ ამ განცხადებაზე ჩვენი პოზიციის გამოხატვა შევძელით კავკასიის უნივერსიტეტის საბჭოს კვორუმის შედგენისთანავე (რადიო თავისუფლება 2024გ).

მართალია, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ვებ-გვერდზე გასაჯაროვებული ტექსტის ხელმოწერთა ჩამონათვალიდან კავკასიის უნივერსიტეტი არ ამოუღიათ, მაგრამ მმართველთა საბჭოს განცხადების გათვალისწინებით, საქართველოს უნივერსიტეტების რექტორების მუდმივმოქმედი კონფერენციის წევრების ერთობლივი განცხადების მხარდამჭერთა შორის კავკასიის უნივერსიტეტი არ უნდა ვიგულისხმოთ.

15 მაისს განცხადება გაავრცელა განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნულმა ცენტრმაც:

ვებმიანებით ზოგიერთ საგანმანათლებლო დაწესებულებაში სასწავლო პროცესის შეჩერებისა და გადავადების შემთხვევებს, რისი მომსწრენიც ბოლო პერიოდში გავხდით. საგანმანათლებლო დაწესებულების ადმინისტრაცია ვალდებულია წინასწარ, მის მიერ განსაზღვრული სასწავლო/აკადემიური კალენდრის შესაბამისად, უზრუნველყოს სასწავლო პროცესის შეუფერხებლად წარმართვა... შესაბამისად, მნიშვნელოვანია, საგანმანათლებ-

ლო დაწესებულებებში, ადმინისტრაციის მხრიდან უზრუნველყოფილი იყოს სასწავლო პროცესის შეუფერხებელი განხორციელება, რათა არ მოხდეს აკრედიტაციისა და ავტორიზაციის სტანდარტების დარღვევა (განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრი 2024).

ზემოთ განცხადებას 15 მაისსავე გაემიჯნა განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრის ასამდე თანამშრომელი:

ვემიჯნებით ცენტრის ფეისბუქ-გვერდზე გაკეთებულ დღევანდელ განცხადებას, რომლითაც ჩრდილი ადგება საქართველოს ახალგაზრდობის ნათელ, გულწრფელ და სამართლიან პროტესტს ჩვენი ქვეყნის ევროპული მომავლისა და ევროატლანტიკური მისწრაფებების მხარდასაჭერად. ქვეყანაში შექმნილია უმწვავესი მდგომარეობა, საფრთხე შეექმნა მოსახლეობის ცალსახა არჩევანს ... ღრმად გვწამს, რომ უნივერსიტეტი უნდა იყოს ავტონომიური, თითოეული პროფესორი და სტუდენტი კი თავისუფალი საკუთარი სინდისის წინაშე. ჩვენ ვდგავართ ჩვენი უნივერსიტეტების, სტუდენტების, პროფესორების, ექსპერტების გვერდით ჩვენი ევროპული მომავლის დასაცავად (პუბლიკა 2024).

უნივერსიტეტების ერთობლივი განცხადების ტექსტი, მართლაც, წინააღმდეგობრივი და არადემოკრატიულია. ის შემდეგი პრეამბულით იწყება:

საქართველოს უნივერსიტეტები, საქართველოს უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებათა რექტორების მუდმივმოქმედი კონფერენციის წევრები ვხვდებით ქვეყანაში მიმდინარე მოვლენებს, რომლებმაც ასახვა ჰპოვა უნივერსიტეტებში სასწავლო პროცესის წარმართვაზე.

შემდეგ, გაუღერებულია ძირითადი თეზისი:

მიგვაჩნია, რომ ნებისმიერი პოლიტიკური პროცესი აკადემიური სივრცის მიღმა უნდა დარჩეს. შესაბამისად, ის არ უნდა აისახოს უნივერსიტეტების ფუნქციონირებასა და სწავლასწავლების წარმართვაზე. არ უნდა მოხდეს სტუდენტთა ინტერესებისა და სასწავლო პროცესის დაზიანება. ხაზს ვუსვამთ, რომ ჩვენთვის ფუნდამენტურად ღირებულია გამოხატვის თავისუფლების გარანტირება (სტუ 2024).

როგორც ვხედავთ, ზემოთ გზავნილის პირველი ნაწილი წინააღმდეგობაში მოდის მის ბოლო წინადადებასთან, რადგან თუ უნივერსიტეტისათვის „ფუნდამენტურად ღირებული“ გამოხატვის თავისუფლების უზრუნველყოფა, მაშინ როგორ შეიძლება, რომ სტუდენტებისა და პროფესორ-მასწავლებლების აქციებში მონაწილეობა და პოლიტიკური განცხადებების გაკეთება მიუღებლად მიიჩნიო? ფრაზა – „მიგვაჩნია, რომ ნებისმიერი პოლიტიკური პროცესი აკადემიური სივრცის მიღმა უნდა დარჩეს“, „უმაღლესი განათლების შესახებ საქართველოს კანონის“ თანახმად არალეგიტიმურია. მოდით ვნახოთ რა სახის ჩანაწერია გაკეთებული ამ კანონში პოლიტიკური აქტიურობის შესახებ:

მუხლი 3. უმაღლესი განათლების მიზნები:

5. უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებაში არ შეიძლება შეიქმნას პოლიტიკური და რელიგიური ორგანიზაციების სტრუქტურული ერთეულები (საქართველოს კანონი უმაღლესი განათლების შესახებ 2005).

ფაქტია, რომ კანონით დაწესებული ერთადერთი შეზღუდვა მდგომარეობს იმაში, რომ უნივერსიტეტის ფარგლებში დაუშვებელია „პოლიტიკური და რელიგიური ორგანიზაციების სტრუქტურული ერთეულების“ შექმნა. მაშასადამე, კანონის მიხედვით, სტუდენტებსა და პროფესორ-მასწავლებლებს არ ეზღუდებათ საპროტესტო აქციებში მონაწილეობისა

და პოლიტიკური მოსაზრებების გამოთქმის უფლება.

აღნიშნული საკითხი კიდევ უფრო მკაფიოდაა განმარტებული „საქართველოს კანონში ზოგადი განათლების შესახებ“. ჩვენთვის ეს კანონიც საინტერესოა, რადგან საპროტესტო აქციებში სკოლის მოსწავლეებიც მონაწილეობენ. ზემორე კანონის მეთხუთმეტე მუხლის თანახმად, „დაუშვებელია, სკოლამ წარმართოს ან აკონტროლოს მოსწავლეთა, მშობელთა და მასწავლებელთა შეკრების მსვლელობა მათი სურვილის საწინააღმდეგოდ“ (საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ 2005).

ობიექტურად, პოლიტიკური პროცესები ვერ დარჩება უნივერსიტეტების მიღმა, რადგან „საქართველოს კანონში უმაღლესი განათლების შესახებ“, კონკრეტულად მესამე მუხლის პირველ პარაგრაფში შემდეგი ჩანაწერია:

მუხლი 3. უმაღლესი განათლების მიზნები

1. საქართველოში უმაღლესი განათლების ძირითადი მიზნებია:

ა) ქართული და მსოფლიო კულტურის ღირებულებების ჩამოყალიბებისათვის ხელშეწყობა, დემოკრატიისა და ჰუმანიზმის იდეალებზე ორიენტაცია, რომლებიც აუცილებელია სამოქალაქო საზოგადოების არსებობისა და განვითარებისათვის (საქართველოს კანონი უმაღლესი განათლების შესახებ 2005).

„საქართველოს კანონში ზოგადი განათლების შესახებ“ კი შემდეგს ვკითხულობთ:

მუხლი 3. ზოგადი განათლების სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის ძირითადი მიზნები

1. საქართველოში ზოგადი განათლების სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის ძირითადი მიზნებია: ა) მოსწავლის ეროვნული და ზოგადსაკაცობრიო ღირებულებების შექმნა, თავისუფალ პიროვნებად ჩამოყალიბებისათვის საჭირო პირობების შექმნა (საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ 2005).

დიახ, განათლების მთავარი ამოცანაა ახალგაზრდების თავისუფალ პიროვნებად ჩამოყალიბებისათვის საჭირო პირობების შექმნა, მათში სწორი ფასეულობების ჩამოყალიბებისათვის ხელშეწყობა და აღზრდა დემოკრატიისა და ჰუმანიზმის იდეალების გათვალისწინებით, რათა უზრუნველყოფილი იქნეს კულტურულად და პოლიტიკურად სწორად ორიენტირებული საზოგადოების ჩამოყალიბება. ადამიანებში თავისუფლებისადმი სწრაფვის გაზრდა და კრიტიკული ცნობიერების ამაღლება პედაგოგიკის უპირველესი ამოცანაა. განათლებამ ადამიანებს უნდა მისცეს არა მხოლოდ კონკრეტული სასწავლო საგნების ცოდნის შესაძლებლობა, არამედ იმის უნარიც, რომ ამოიცნოს სამართლიანი და უსამართლო ქმედებები, ის თუ რა ან ვინ ზღუდავს მის და ზოგადად საზოგადოების უფლებებს. მხოლოდ ამის ცოდნის შემდეგ იქნება ინდივიდი ორიენტირებული დემოკრატიასა და ჰუმანიზმზე და შესძლებს გააზრებული წინააღმდეგობის გაწევას უსამართლობისა და უკანონობისადმი, მზად იქნება საზოგადოებისა და ქვეყნის ინტერესებისა და საკუთარი უფლებების დასაცავად. სხვათა შორის, „საქართველოს კანონში ზოგადი განათლების შესახებ“ არის მუხლი სტუდენტთა უფლებების შესახებ, რომელშიც ვკითხულობთ:

მუხლი 43. სტუდენტის უფლებები

1. სტუდენტს უფლება აქვს: ვ) თავისუფლად დააფუძნოს ან/და გაერთიანდეს სტუდენტურ ორგანიზაციებში თავისი ინტერესების შესაბამისად;

ზ) თავისუფლად გამოხატოს საკუთარი აზრი და დასაბუთებული უარი თქვას იმ იდეათა გზიარებაზე, რომელსაც სთავაზობენ სასწავლო პროცესის მიმდინარეობისას (საქართველოს კანონი უმაღლესი განათლების შესახებ 2005).

ახლა, რაც შეეხება ერთობლივ განცხადებაში მოხმობილ შემდეგ პუნქტს: „აქვე აღვნიშნავთ, რომ ჩვენთვის მიუღებელია უნივერსიტეტების სახელით გარკვეული ჯგუფების მიერ პოლიტიკური განცხადებების გაკეთება.“ ეს არის არალეგიტიმური მოთხოვნა. საქმე

ისაა, რომ უნივერსიტეტი არ არის რაღაც განყენებული ობიექტი, არამედ ის არის აკადემიური პერსონალისა და სტუდენტების ერთობა. ამის გათვალისწინებით, სტუდენტებსა და პროფესორ-მასწავლებლებს აქვთ სრული უფლება გააუღერონ ნებისმიერი ერთობლივი მოსაზრება არა მხოლოდ ინდივიდუალურად, არამედ მათი უნივერსიტეტის სახელითაც.

შევეცდები არგუმენტირებულად ავხსნა, თუ რატომ მიმაჩნია, რომ ზემოთ მიმოხილულმა მოვლენებმა საქართველოში ახალი, ევროპული ტიპის სამოქალაქო საზოგადოების დაბადება გვამცნეს.

პირველ რიგში უნდა აღვნიშნო, რომ ახალგაზრდებმა თვითორგანიზებულობის გასაოცარი მაგალითი გვიჩვენეს. თუნდაც რად ღირს 2024 წლის 11 მაისს ევროპის მოედანსა და მის მიმდებარე ტერიტორიაზე გამართული 200,000 კაციანი აქცია, რომელზეც მონაწილეები თვითორგანიზებულად, საკუთარი გულისძახილითა და ნებით მივიდნენ, განსხვავებით ხელისუფლების მიერ 29 აპრილს თბილისში დაორგანიზებული კონტრაქციისგან, რომლის მინაწილეები მოსყიდვის, დაშინებისა და იძულების გზით რეგიონებიდან ავტობუსებით ჩამოიყვანეს.

ახალგაზრდები თავად გეგმავდნენ საპროტესტო გამოსვლის ყველა ეტაპს, აქციის გამართვის ლოკაციის შერჩევიდან დაწყებული და მისი მიმდინარეობის მართვით დამთავრებული. მართალია, აქციებს ოპოზიციონერი პოლიტიკოსებიც ესწრებოდნენ, მაგრამ ახალგაზრდები მათ პროცესების წარმართვის შანსს არ უტოვებდნენ და პოლიტიკოსებიც რიგით მონაწილეებად და გულშემატკივრებად რჩებოდნენ.

აქციის დღეებში, ახალგაზრდა მონაწილეთა მხრიდან ვხედავდით თანაგრძნობისა და ურთიერთანადგომის გასაოცარ მაგალითს. მათ აქციების დაწყების დღიდანვე შექმნეს მოხალისეთა ჯგუფები, რომლებიც აქციის მონაწილეებს პირბადეებს, სანჯიმრებსა და რესპირატორებს ურიგებდნენ; წინაკის სპრეით თვალეზიარებას ფიზიოლოგიურ ხსნარსა და ბამბას შეაშველებდნენ, ან სასწრაფო დახმარების მანქანამდე მისვლაში ეხმარებოდნენ. აქციის დასრულების შემდეგ, მოხალისეები ნაგავს აგროვებდნენ და ცელოფნის დიდი პარკებით თავმოყრილად ტოვებდნენ, რათა დასუფთავების სამსახურის თანამშრომლებისთვის მათი გატანა გაემარტივებინათ. ახალგაზრდებმა ოპერატიულად შექმნეს ფეისბუქ-ჯგუფი „დაიტოვე“, რომელშიც ძალიან მოკლე ხანში 150,000 ადამიანზე მეტი განეწიანდა. ამ ჯგუფში იდებოდა პოსტები სხვადასხვა სახის დახმარების შეთავაზებით: უფასო ტრანსპორტირება, რეგიონებიდან ჩამოსულ აქციის მონაწილეთა უფასოდ დაბინავება და საკვებით უზრუნველყოფა, მიუსაფარი ცხოველების რუსთაველის პროსპექტიდან გაყვანა, რათა მხოთავი აირის მსხვერპლი არ გამხდარიყვნენ და ა. შ. ნურავინ იტყვის, რომ ამაში გასაკვირი არაფერია იმ კონტექსტით, რომ „ჩვენ, ქართველები ტოლერანტობით გამოირჩეული ვართ“. დანამდვილებით ვერაფერს ვიტყვი, თუ რამდენად ტოლერანტული ვართ ვიყავით განვითარებულ შუა საუკუნეებში, მაგრამ ფაქტია, რომ საბჭოთა კავშირის შემადგენლობაში ყოფნის დროს და აღდგენილი დამოუკიდებლობის პირობებში ცხოვრების 33 წლის განმავლობაში ამ ტოლერანტობისაგან დღემდე აღარაფერი რჩებოდა, სანამ ახალგაზრდები თავიანთი სამშობლოს ევროპული მომავლის დასაცავად ქუჩაში სრულიად გულწრფელად გამოვიდნენ და თანადგომის მაგალითი გვიჩვენეს.

ახალგაზრდები არ უშინდებოდნენ სპეცრაზმის წევრთა არაპროვოცირებულ ბრუტალურ ქმედებებს, უმოწყალო ცემას უკანონოდ დაკავების დროს და მის შემდეგაც. რაოდენ მნიშვნელოვანია, რომ სპეცრაზმელთა ასეთ ქცევას აქციის მონაწილე ახალგაზრდებში გაბოროტება არ გამოუწვევია. ამის მაგალითია სოციალური ქსელებით გავრცელებული ვიდეოჩანაწერი, რომელიც 2024 წლის 14 მაისს თბილისში, რუსთაველის პროსპექტზე გამართული საპროტესტო აქციის მსვლელობის დროსაა გადაღებული. სასმელი წყლის შადრევანთან წინაკის სპრეით შემთხვევით დაზარალებული პოლიციელი სამ სხვა სამართალდამცველთან ერთად დგას და თვალებიდან სპრეის ჩამობანვას ცდილობს. ამ დროს, აქციის ერთ-ერთი მონაწილე ვაჟი პოლიციელებს მიმართავს: „მეგობარო, ფიზიოლოგიური ხსნარი ხომ არ გინდა?“ და ბოთლს აწვდის. ამის შემდეგ, პოლიციელებთან გოგონა მირბის და ბამბას აძლევს (სურ. 3). ეს სცენა იმის კარგი ილუსტრაციაა, რომ აქციაში მონაწილე ახალგაზრდებს სამართალდამცველები არ სძულთ. მართალია, სამართალდამ-

ცვლელი ახალგაზრდების მოწინააღმდეგეები არიან, მაგრამ გასაჭირის დროს ეს უკანასკნელნი თანამოქალაქე მოძალადეს უშურველად ეხმარებიან, რადგან მასზე გაბოროტებული არ არიან. ეს არის მოყვასის სიყვარულის ქრისტიანული მორალის ცხოვრებაში განხორციელების შესანიშნავი მაგალითი. ამგვარი ქცევა მით უფრო დასაფასებელია ასაკოვანი მოქალაქეების მუდმივი კინკლაობისა და ურთიერთშეურაცხყოფის ფონზე, რასაც მუდმივად აქვს ადგილი ქუჩაში, დაწესებულებებში, თუ სოციალურ ქსელებში. ჩვენს ახალგაზრდებს კი ძვალსა და რბილში აქვთ გამჭდარი მოყვასისადმი ემპათიის გრძნობა.

რატომ არის ეს ასე მნიშვნელოვანი? ადამიანები სოციალური არსებები ვართ, რაც გულისხმობს საზოგადოების წევრებს შორის სოციალურ ურთიერთობებსა და ურთიერთემპათიას. სამწუხაროდ, მოხდა ისე, რომ საბჭოთა ტოტალიტარული რეჟიმის პირობებში სამოცდაათწლიანი ცხოვრების „სტაჟმა“ ერთმანეთისგან გაგვაცხოვრა: სასტიკი რეპრესიებით დაშინებული საზოგადოების წევრები ერიდებოდნენ ერთმანეთთან ურთიერთობას. დაიკარგა ურთიერთნდობა და რაც ყველაზე მთავარია, ურთიერთემპათიის უნარი. მიუხედავად იმისა, რომ დამოუკიდებელ საქართველოში პოლიტიკური სიტუაცია რადიკალურად შეიცვალა, საზოგადოება ინერციით აგრძელებდა იმ პრინციპით ცხოვრებას, რომელიც ქართულ ანდაზაშია ასახული: „სხვისი ჭირი, ღობეს ჩხირი“. 2024 წლის აპრილ-მაისში, თბილისში გამართულ პერმანენტულ აქციებზე ახალგაზრდა თაობის წარმომადგენელთა საერთო მიზნისთვის ერთად დგომამ, მათში არსებული ემპათიის გრძნობის ზრდა გამოიწვია. ეს მეტად მნიშვნელოვანი მოვლენაა, რადგან ახლო მომავალში, აქციებში მონაწილე ახალგაზრდების გარკვეული ნაწილი აქტიურად ჩაებმება ქვეყნის საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში, ემპათიურ ლიდერებს კი ძალუძთ კონფლიქტების მოგვარება, რადიკალურად განსხვავებული შეხედულებების მქონე მხარეებს შორის ჩატეხილი ხიდის აღდგენა და მხარეების ერთმანეთთან დაახლოება ქვეყნის უკეთესი მომავლის უზრუნველსაყოფად. და ზოგადად, ემპათია ხელს უწყობს საზოგადოების კონსოლიდაციასა და გაძლიერებას. ემპათია ევროპისა და ზოგადად დასავლეთი სამყაროს მახასიათებელი ნიშანია, ამდენად, ჩვენი ახალგაზრდებიც ამ სამყაროს ნაწილი უკვე არიან.

2024 წლის აპრილსა და მაისში გამართულ საპროტესტო აქციებზე მუდმივად ვხედავდით მშვიდობიანად მდგომ ქართველ ახალგაზრდებს. მიუხედავად იმისა, რომ სამართალდამცველები აჭარბებდნენ უფლებამოსილებას და ხელკეტებით, წყლის ჭავლით, წინაკის სპრეითა და ცრემლსადენი გაზით „უმასპინძლებოდნენ“ აქციის მონაწილე ახალგაზრდებს, ეს უკანასკნელნი სპეცრაზმელების რიგების წინ უშიშრად იდგნენ და ლაღად ცეკვავდნენ და მღეროდნენ. სოციალური ქსელით გავრცელდა კადრი, რომელშიც აქციის დროს ჩამოვარდნილი ერთ-ერთი მშვიდი პაუზის დროს, თავდაცვითი საშუალებებით სრულად ეკიპირებული სტუდენტი ნოე მაჭარაშვილი წიგნს კითხულობს (სურ. 4). პირველ ხანებში, ახალგაზრდების ამგვარი ქცევა ძალოვანი სტრუქტურების წარმომადგენლებში დაბნეულობასაც კი იწვევდა, რადგან ეს მათთვის სრული მოულოდნელობა იყო.

ქართველი ახალგაზრდების მონაწილეობით გამართული მშვიდობიანი საპროტესტო აქციების ერთადერთ პარალელად მახსენდება 1930 წლის მარტში მაჰათმა განდის წინამძღოლობით, ინდოელი ხალხის მიერ დაწყებული არაძალადობრივი, მშვიდობიანი „ბრძოლა“ სამოქალაქო უფლებების მოსაპოვებლად. რეალურად, ეს იყო სამოქალაქო დაუმორჩილებლობა, მშვიდობიანი საპროტესტო მოძრაობა, რომელმაც შედეგი გამოიღო. თუმცა, ინდოელ ხალხს სასურველი შედეგის მისაღწევად საკმაოდ დიდი დრო და მსხვერპლის გაღებაც კი დასჭირდა.

საპნის ბუშტივით გასკდა ახალგაზრდების დისკრედიტირების მიზნით გავრცელებული ცრუ ნარატივები, რომ თითქოს აქციებში მონაწილე ახალგაზრდები „ლიბერალური დასავლეთის“ იდეებით არიან მოწამლული და მათში ეროვნული არაფერია. ეს გააქარწყლა აქციების დროს ახალგაზრდების მიერ ჩინებულად შესრულებულმა ქართულმა ხალხურმა სიმღერებმა და ცეკვებმა. კონსერვატორი მართლმადიდებლების ნარატივს ახალგაზრ-

დების ურწმუნოებასთან დაკავშირებით, პასუხი აღდგომის ბრწყინვალე დღესასწაულზე გაეცა, როცა ათასობით ახალგაზრდამ ქაშუეთთან ილიტანია, ილოცა და იგალობა. კონსერვატორების მხრიდან ახალგაზრდების გაკიცხვის კიდევ ერთი ტალღა მაშინ წამოვიდა, როცა მათ გმირთა მოედანზე, საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობისთვის ბრძოლაში დაღუპულ მებრძოლთა მემორიალთან ფიცის დადებისას, ილია ჭავჭავაძისეული საყოველთაოდ ცნობილი თეზისის „ენა, მამული, სარწმუნოება“ მოდიფიცირება მოახდინეს და ფიცის ტექსტში „ენა, მამული, ერთობა“ გააჟღერეს. „ციციკორეებმა“ ჩათვალეს, რომ ამგვარი ფორმულირება ახალგაზრდების მიერ იდენტობის დაკარგვაზე მიანიშნებდა, რაშიც აშკარად შეცდნენ. სამწუხაროდ, მათ არ იციან, რომ იდენტობა არ არის რაღაც გაქვავებული და ფიქსირებული ცნება. იდენტობა არ ნიშნავს წარსულში ჩარჩენას. ის მუდმივად ფორმირების პროცესშია: იდენტობა ვითარდება და განიცდის ცვლილებას. მოგვიანებით, ახალგაზრდებმა ზემორე თეზისი დააკორექტირეს და ილიას ვერსიაში „ერთობა“ ჩაამატეს. ეს კომპრომისიც მათი ევროპულობის უტყუარი ნიშანია.

სხვათა შორის, სტუდენტი ახალგაზრდობის მაღალი თვითშეგნება და ძირითად ღირებულებებზე მათი სწორი ორიენტაცია გამოკითხვითაც დასტურდება. კერძოდ, სტუდენტებმა 75.23%-ით პირველ ადგილზე კანონის წინაშე თანასწორობა დააყენეს, მომდევნოზე, თავისუფალი თვითგამოხატვა (61.64%), კანონმორჩილება (53.45%), ქველმოქმედება (48.04%) და სოლიდარობა (46.74%) (სტუდენტური კვლევები 2024).

ახალგაზრდების ერთსულოვნება და მათ მიერ სამშობლოს სიყვარულის საქმით დამტკიცება გამონაკლისი და ერთჯერადი პროცესი არ ყოფილა. ევროპული სტილის ახალი სამოქალაქო საზოგადოების არსებობის შესახებ პირველად 2015 წლის ივნისში შევიტყვეთ, როცა თბილისში უხვად მოსულმა ნალექმა მდინარე ვერეს სათავესთან ფერდობი დამეწყრა, რის გამოც მდინარის წყალი დაგუბდა და შემდეგ ერთბაშად მოაწყდა ქალაქს. გმირთა მოედანი, მზიურის პარკი და მიმდებარე ქუჩები შლამით დაიფარა. მომდევნო დღეს, დილიდანვე, ახალგაზრდები საკუთარი ინიციატივით, თვითორგანიზებულად გამოვიდნენ გმირთა მოედანსა და მზიურის პარკში და ტერიტორიის დალაგება დაიწყეს. ასე ირჯებოდნენ რამდენიმე დღე, მანამ, სანამ ქალაქი მდინარის მიერ ჩამოტანილი შლამისაგან და ხის ტოტებისგან არ გაასუფთავეს.

ცხრანლიანი შუალედის შემდეგ, 2024 წლის აპრილ-მაისში, ქართველი ახალგაზრდები კვლავ გამოვიდნენ ქუჩებში და მოქალაქეობრივი პოზიცია ამჯერადაც წარმატებით დააფიქსირეს.

დიახ, საქართველოში ახალი სამოქალაქო საზოგადოება უკვე დაიბადა. ის დღითიდღე იზრდება და ძლიერდება. სამშობლოზე შეყვარებული, ერთ მუშტად შეკრული ახალგაზრდების დამარცხება შეუძლებელია. ახლადშობილ სამოქალაქო საზოგადოებასთან ერთად ნელ-ნელა იბადება ახალი, ძლიერი და ერთიანი საქართველოც, რომელზეც ჩვენი წინაპრები ოდითგანვე ოცნებოდნენ.

შენიშვნა

¹ წინამდებარე სტატია ჟურნალის რედაქციას 2024 წლის მაისის ბოლოს გადავეცი. ჟურნალის გამოსვლა ამავე წლის დეკემბერშია დაგეგმილი. შესაბამისად, ჩემ სტატიაში ვერ აისახებოდა ის მოვლენები, რომლებიც ჟურნალის ახალი ნომრის გამოსვლამდე დარჩენილი ნახევარწლიანი პერიოდის განმავლობაში განვითარდა.

დამოწმებანი

- აჭარის მაუწყებელი:** 2023 წლის 7-8 მარტს, არსებითად მშვიდობიანი სამოქალაქო პროტესტის წინააღმდეგ პოლიციამ უკანონო და არაპროპორციული ძალა გამოიყენა. მათ შორის, ადგილი ჰქონდა მასობრივ დაკავებას – არასამთავრობო ორგანიზაციები, აჭარის მაუწყებელი. ვებ-გვერდი: <https://ajaratv.ge/article/111184> (ნანახია 11.09.2024).
- განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრი 2024:** ფეისბუქის გვერდზე გავხილეთ დებულებები განცხადება. ვებ-გვერდი: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=849759177192585&set=a.293378822830626> (ნანახია 11.11.2024).
- პუბლიკა 2024:** განათლების ხარისხის განვითარების ცენტრის თანამშრომელთა ნაწილი ცენტრის დღევანდელ განცხადებას ემიჯნება, პუბლიკა. ვებ-გვერდი: <https://bit.ly/3CUivCv> (ნანახია: 12.10.2024).
- რადიო თავისუფლება 2024ა:** სპეცრაზმმა პარლამენტთან აქციის მონაწილეების წინააღმდეგ, სავარაუდოდ, სპეციალური საშუალება გამოიყენა, *რადიო თავისუფლება*. ვებ-გვერდი: <https://www.radiotavisupleba.ge/a/32908105.html> (ნანახია: 10.11.2024).
- რადიო თავისუფლება 2024ბ:** პრეზიდენტმა ლაზარე გრიგორიადისი შეიწყალა, *რადიო თავისუფლება*. ვებ-გვერდი: <https://www.radiotavisupleba.ge/a/32918603.html> (ნანახია 11.09.2024).
- რადიო თავისუფლება 2024გ:** კავკასიის უნივერსიტეტის მმართველთა საბჭო ემიჯნება უნივერსიტეტების საერთო განცხადებას, *რადიო თავისუფლება*. ვებ-გვერდი: <https://www.radiotavisupleba.ge/a/32947153.html> (ნანახია: 15.11.2024).
- საქართველოს კანონი უმაღლესი განათლების შესახებ 2005:** საქართველოს კანონი უმაღლესი განათლების შესახებ, სსმ, 2, 10/01/2005. ვებ-გვერდი: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/32830?publication=114> (ნანახია 10.10.2024).
- საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ 2005:** საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ, სსმ 20, 04/05 2005,. ვებ-გვერდი: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/29248?publication=107> (ნანახია: 10.10.2024).
- სტუდენტური კვლევები 2024:** ჩვენი ღირებულებები, სტუდენტური კვლევები, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი. ვებ-გვერდი: <https://studentresearch.iliauni.edu.ge/chveni-ghirebulebebi/> (ნანახია: 10.11.2024).
- სტუ 2024:** უნივერსიტეტების ერთობლივი განცხადება, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ვებგვერდი: (ნანახია 10.11.2024). <https://gtu.ge/News/24909/>.
- სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტი 2024:** სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტი. ვებ-გვერდი: <https://tinyurl.com/3258acyv> (ნანახია 11.11.2024).
- ტაბულა 2024:** ზურა ჯაფარიძეს კვლავ ჩაუსაფრდნენ, მან გამაფრთხილებელი იარაღიდან გაისროლა, *ტაბულა*. ვებ-გვერდი: <https://tabula.ge/ge/news/717940-zura-japaridzes-kvlav-chausaprdnen-man> (ნანახია: 10.11.2024).
- ქავჭავაძე 1861:** „ორიოდე სიტყვა თავად რევაზ შალვას ძის ერისთავის მიერ კაზლოვის „შეშლილის თარგმნაზედა“, *ქუხნადი „ცისკაჲი“*, № 4.

სურ. 1

სურ. 2 ფოტო ზურაბ ცერცვაძისა

სურ. 3

სურ. 4

THE BIRTH OF A NEW CIVIL SOCIETY IN GEORGIA

Lado Mirianashvili

Independent researcher

lado_miriani@yahoo.com

The paper deals with the new realities that have recently emerged in Georgia. Georgia saw continuous protests in April and May 2024 against the Foreign Influence Bill tailored after Russian legislation which cracked down on independent news media, non-governmental organizations and activists critical of the Kremlin. There were a couple of clashes with riot police over the proposed bill. Tear gas, pepper spray and water cannons were used against the peaceful protesters.

During the political crisis in the country, we witnessed the emergence of a new Georgian civil society consisting mainly of the young generation. They were born in independent Georgia, not knowing the oppression of the totalitarian Soviet regime. They are completely free to have a different opinion than that offered by officials, marching together to defend democratic future of Georgia.

The protests in Georgia showed that the young generation not only loves their country and is free from prejudices, but also shows the signs of a democratic civil society of European type. Post-Soviet Georgian society lacked empathy, while the new generation showed overwhelming empathy and compassion for all members of civil society. They help those in need and provide aid and support to all, including members of the Riot Police.

Since the youth were not politically active and did not participate in elections in the past, the government did not take them seriously from a political point of view. Subsequent developments have shown that the things have changed and the young generation of Georgia has become a serious force that will never tolerate the government's disregard for civil society. Through them, a new Georgian civil society was born to pave the way to the further democratization of the country and the aspiration of the Georgian people to become a member of the EU.